

MEDRESELERDE KULLANILMAKTA OLAN ÖZGÜN ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEMLERİ

Übeydullah PİLATIN

Dr. Batman Bilim Sanat Merkezi, pilatin21@hotmail.com

Davut OKÇU

Dr. Öğretim üyesi Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, davut.okcu@batman.edu.tr

Geliş Tarihi/Received:

11.11.2018

Kabul Tarihi/Accepted:

20.12.2018

e-Yayım/e-Printed:

31.12.2018

ÖZ

Kadim bir geçmişe sahip olan medreseler tarihte birçok devlet ve kişi tarafından şekillendirilerek en verimli ve nitelikli eğitim-öğretim kurumları arasında yerini almıştır. Medreseler, zamanın değişen şartlarına bağlı büyük oranda işlevselliğini kaybetse de günümüze dek varlık gösterebilmiştir. Medreselerin modern eğitim kurumlarından farklı olarak kullandığı eğitim ve öğretim yöntemlerinin olup olmadığı araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmanın amacı, özgün olan öğretim yöntemlerini belirleyerek analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda derinlemesine mülakat yönteminden yararlanılmıştır. Medresede eğitim alan ve medreselerde müderrislik yapan on beş kişi ile yapılan mülakat neticesinde edinilen sonuçlara göre medreselerde müzakere yöntemi, akran öğretimi yöntemi, ezber yöntemi ve mütalaa yöntemi olmak üzere toplamda 4 özgün öğrenme-öğretme yöntemi uygulanmaktadır. Bugün formal eğitim sisteminde de bu yöntemlerin bazılarının kullanıldığı söylenebilir. Kendine özgü eğitim ve öğretim programı olan medreseler derecelenmemiş eğitim sistemini (yaklaşım) kullanarak öğrenci yetiştirmeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medrese, Öğretim Yöntemi, Geleneksel Eğitim Kurumu.

TYPICAL TEACHING AND LEARNING METHODS WHICH USED AT MADRASAHS

ABSTRACT

Madrasahs which were educational institution during long history formed by lots of states and persons and as a result they stand in productive and qualified educational and training institutions. Although variable conditions of time, madrasah lost its functionality substantially madrasah's existence has come until today. As to whether some applications of teaching methods are there at madrasahs which are difference than methods of teaching at modern schools became research subject. Aim of this study, identify typical teaching methods and analyse of them. According to result of interviews which collected and reported from 15 persons who educated from madrasahs and who teach at madrasahs negotiation method, peer teaching method, memorization method and deliberation method, totally 4 methods are used. We can say that today, some of these methods used in formal education system. Madrasah which has its particular curriculum goes on education by using nongraded instruction.

Key words: Madrasah, Teaching Method, Traditional Educational Institution.

Giriş

Medreseler toplumumuzun ve islam dünyasının eğitim kurumları olarak geçmişten günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. İslamiyetin ilk dönemlerinde Müslümanlar camileri öğrenme merkezi olarak kullanmıştır. Mescitlere müteakip başlayan bu süreç, kütüphanelerle devam etmektedir. Eğitim

kurumu olarak bu kütüphanelerde duran âlim kimseler, buraya gelenlerin kitaplardan istifade etmelerine ve kitaplara anlam vermelerinde yardımcı olmuşlardır. Kütüphanelere mütaakip “İlim evleri” devreye girmiştir. ‘İlim Dönemi’ de denilen bu dönemde âlim kimseler, kendi evlerini ve kütüphanelerini talebelere açmış ve adeta ilim ve talebeleri ile bütünleşmişlerdir. Bu esnada talebelerin kalacak yerlerini temin etmek için pansiyon ve yurt niteliğini taşıyan yerleri açmışlardır. Bu süreçlerden sonra “Hangahlar” oluşturulmuştur. Medreselerden hemen öncesinde ortaya çıkan bu kurumlar, taşıdığı anlam ve işleyiş biçimi ile müfredat noktasında medreselere öncülük etmiş ve birbirlerine benzerlik göstermişlerdir. Ancak medreseler, her bölgenin ayrı ayrı eğitim ve öğretimini tamamlamak üzere oluşturulduğundan daha geniş bir anlam ve alanı kapsamaktadır. Medreseler kurulmadan önce bir nevi eğitim ve araştırma merkezi olarak “Beytü’l-Hikme” kurulmuştur. Abbasiler döneminde kurulan bu merkez bir anlamda ilk medresedir ancak ismi medrese olarak geçmemiştir.¹ Selçuklu döneminde de eğitim kurumları olarak faaliyet gösteren medreseler, Osmanlı Devleti’nin de temel eğitim kurumu olarak faaliyet göstermiştir. Bu kurumlar zamanla daha nitelikli eğitim kurumları haline gelmeyi başarmıştır. ‘Fatih ve Süleymaniye Külliyesi bünyesinde düşünce ve eğitim geleneği ile örtüşen bir nevi Osmanlı medrese sistemini örnekleyici her düzey eğitim kurumuna yer verilmiştir.² Bu külliyelerde üniversite düzeyinde araştırmalar da gerçekleştirilmiştir.

Asırlar boyunca toplumun ve devletin ihtiyaç duyduğu nitelikli insanları yetiştiren medreseler, zaman içinde, bir takım nedenlerden dolayı eski niteliğini kaybetmiştir. Modernleşme öncesinde faaliyet gösteren medreselerin toplumun ve devletin eğitim, kültür, beceri vs. ihtiyacını karşılayan kurumlar olarak önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Ancak modernleşme ve batılılaşma çabaları, bu kurumların yerini ve önemini sorgulamaya neden olmuştur. Modernleşmenin sonucu olarak Osmanlı Devleti, Batı’yı örnek alarak okullar açmış ve böylece eğitimde farklı düşünce ve uygulamalar görülmeye başlanmıştır.

Osmanlı tarihine bakıldığında ıslahat hareketlerinin Batı’nın etkisiyle 18. yy.dan itibaren başladığı söylenebilir.³ Bu hareketler siyasi, sosyal, ekonomik vb. alanlarda gerçekleşmiştir. Medreseler de zamanla ıslahat ve değişim hareketlerinden etkilenerek yeni açılan okullar karşısında eleştirilmiştir. Modern okulların sayılarının hızla artması ve siyasi gelişmelerin de etkisiyle medreseler önceki işlev ve özelliklerini yavaş yavaş kaybetmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra siyasi ve idari gelişmelerin de etkisiyle modern okullar karşısında zayıflamış olan medreseler 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile açıkça olmasa bile dolaylı bir şekilde kapatılmıştır. Bu kanunla birlikte medreselerin mal varlıkları ve diğer müktesebatları Maarif Vekâletine devredilmiştir.⁴ Böylece medreselerin yasal olarak tanınırlığı sonlandırılmıştır. Sosyal ve eğitim alanında asırlarca işlevini sürdüren medreselerin kapatılması konusunda birçok tartışmanın yaşandığı bir gerçektir. Ancak bu medreseler hemen kapanmamış gizli ve geleneksel yollarla işlevini sürdürmeye devam etmiştir. Özellikle doğu ve güneydoğu bölgesinde toplum tarafından saygınlıkla karşılanan medreseler ve medrese hocaları, halktan aldıkları destekle varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Bu kurumlar Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında ciddi baskılarla karşılaşmış olsalar da ilçe ve köylerde küçük öğrenci sayılarıyla yatılı olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Medreseler konusunda birçok araştırmacı ve yazarın çalışmaları bulunmakla beraber geçmişten günümüze medreseler hakkında birçok yüksek lisans ve doktora araştırmasının da mevcut

¹ Bilge, Mustafa, *İlk Osmanlı Medreseleri*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1984, s.3.

² Akgündüz, Hasan, *Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi*, Ulusal Yayınları, İstanbul 1997, s.259.

³ Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi, Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri*, TTK Yayınları, Ankara 1995, C.5, s.55.

⁴ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.430.pdf> Erişim Tarihi: 17/10/2018

olduğu bilinmektedir.⁵ Ayrıca Bingöl Üniversitesinin düzenlemiş olduğu ‘Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler (2012) ile Muş Alparslan Üniversitesinin düzenlemiş olduğu Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler (2012) adlı sempozyumlarda, faaliyetlerini bugün de sürdüren medreselerle ilgili önemli çalışmalar sunulmuştur. Bu çalışmalara ek olarak medreselerde uygulanan özgün öğretim ve öğrenme yöntemlerini, ayrıntılı olarak ortaya çıkarmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1- Derecelenmemiş Eğitim (nongraded instruction)

Ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde uygulanan eğitim sistemleri incelendiğinde öğrencilere uygulanan programların sınıflara göre seviyelendirildiği görülmektedir. Ülkemizde de ilkokul 4, ortaokul 4 ve liseler 4 yıl olmak üzere toplamda 12 yıllık bir zorunlu eğitim vardır. Bu eğitimle ilgili Milli Eğitim Bakanlığı bir kitapçık hazırlayarak sistemi detaylı bir şekilde açıklamıştır.⁶ Bu eğitimde öğrenciler başarılı olduklarında, sınıf atlayarak öğrenimlerine devam etmektedir. Ancak medreselerde sınıf geçme ve bir üst seviyeye yükselme daha farklı bir şekilde gerçekleşmektedir. Medreselerde sınıf geçme sistemi yerine ders geçme (kitaptan kitaba geçme) ölçüt alınır. Bu çerçevede öğrencilerin mezun olabilmesi için daha önce belirlenmiş olan kitapların okunması gerekmektedir. Bu sisteme derecelenmemiş eğitim de denilebilir. Derecelenmemiş eğitim bir öğrenme-öğretme yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler bir ders ile ilgili yetenek ve bilgiler doğrultusunda eğitilmektedir ve öğrencinin gelişim ve öğrenme hızına göre eğitim devam etmektedir.⁷ Yani medrese eğitimi günümüz okullarında olduğu gibi belirlenmiş bir seviye ve sınıfa göre gerçekleşmemektedir.

2- Din Öğretimi ile İlgili Yöntemler

Medrese eğitimini günümüz okullarından farklı kılan bir diğer unsur takip ettikleri öğretim yöntem ve teknikleridir. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretim faaliyetlerinin eğitim türüne göre değiştiği bilinmektedir. Mesleki eğitim, din eğitimi vs. kendi alanlarına uygun özel öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak anlatım yönteminin bütün eğitim türlerinde ortak olarak geçmişten günümüze değin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem, bilinen en eski öğretim yöntemlerinden birisidir ve günümüze kadar temel bir öğretim yöntemi olarak kullanılmıştır. Özellikle teoriye dayalı bilgilerin kazandırılmasında kullanılmaktadır. Medreselerde de bazı nedenlere bağlı olarak bu yöntem kullanılmaktadır. Özellikle hadis ve tefsirle ilgili bilgilerin aktarılmasında, yatsı namazından sonra halka şeklinde⁸ toplanan öğrencilere, belli bir konuya ilişkin anlatım yöntemi kullanılarak bilgi verilir. Bu yöntem ile kısa sürede öğrencilerin bilgi elde edinmesi sağlanır. Bu yöntem farklı ülkelerde bulunan medreselerde de kullanılmaktadır. Örneğin Singapur’daki medrese eğitiminde bu yöntemin tercih edildiği bilinmektedir.⁹

İslam eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalarda tarihte farklı yöntemlerin de kullanıldığına rastlamaktayız. Özellikle öyküleme yöntemi ortaçağ döneminde medreselerde kullanılmıştır. Bu yöntem

⁵ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim Tarihi: 19/10/2018

⁶ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf Erişim Tarihi: 08/10/2018

⁷ John W. Collins ve Nancy Patricia O'Brien, *The Greenwood Dictionary of Education*, An Imprint of ABC-CLIO, LLC, California, 2011, p.241

⁸ Her medresenin imkânlarına göre bu şekil değişebilir. Bazı medreselerde ders yerleri sınıf ortamına benzer şekilde donatılmıştır.

⁹ Ishomuddin ve Scanif Bin Mokhtar, *Teaching-Learning Model Of Islamic Education At Madrasah Based On Mosque In Singapore*, International Journal of Asian Social Science, 2017, 7(3): 218-225

Kuran’da da sıkça kullanılmıştır.¹⁰ İslam eğitimi ile ilgili günümüzde yapılan çalışmalarda öğretmenlerin din eğitiminde hem geleneksel hem de işbirlikli öğrenme gibi modern öğrenme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir.¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Din Öğretimi Genel Müdürlüğü; din eğitimi ile ilgili olarak ölçme ve değerlendirmeyi kapsayan, öğrenci katılımını özendiren, görsel malzemelerin kullanımını teşvik eden ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir yol izlenmesi gerektiğini vurgulayan öğretim programlarını sistemli bir şekilde hazırlamıştır.¹² Din öğretimi metodları konusunda Cebeci tarafından yapılan başka bir çalışmada da tebliğ, davet, tartışma, örnek olma, temsili anlatım vs. metodlarının kullanıldığı ifade edilmektedir.¹³

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, günümüz medreselerinde kullanılan öğretim yöntemlerini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1-Medreselerde kullanılan özgün öğretim yöntemleri nelerdir?
- 2-Öğretim yöntemleri nasıl uygulanır?
- 3-Medreselerde kullanılan öğretim yöntemleri okullarda da kullanılıyor mu?

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırmalar kategorisinde olan sözlü tarih yöntemine başvurulmuştur. Medresede eğitim gören ve aynı zamanda medresede eğitim öğretim faaliyetlerini yürüten kişilerle mülakat yapılmıştır. Mülakat esnasında öğretim yöntem ve teknikleri üzerinde detaylı sorular sorulmuş ve cevaplar kayıt altına alınmıştır. Burada derinlemesine mülakat tekniğinden yararlanılmıştır.. ‘Derinlemesine yapılan tek mülakatlar, mülakatta rehber alınan genel bir çerçeve çizilerek hazırlanır. Tüm metin halinde kayıtlanır ve ayrıntılı şekilde analiz edilir.’¹⁴ Mülakata katılan kişilere K.1, K.2, K.3... biçiminde kodlar verilmiştir. Toplamda 15 medrese eğitimcisiinden elde edilen cevaplar karşılaştırılmış ve değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular

Mülakat sonucunda elde edilen veriler dikkate alındığında medreselerde 4 özgün yöntemin uygulandığı söylenebilir:

- 1-Müzakere Yöntemi
- 2- Akran Öğretimi Yöntemi
- 3-Ezber Yöntemi
- 4-Mütalaa Yöntemi

1-Müzakere Yöntemi: Sözlük anlamı bir konu hakkında bilgi alışverişinde bulunma anlamına gelmektedir.¹⁵ Bu kavram iktisat, uluslararası ilişkiler, hukuk vb. alanlarda kullanılmaktadır.¹⁶ Buradaki

¹⁰ al-Khalediy, Khaled, *Education and Methods of Teaching in Islam in the Era of Az- Zarnooji* 60-23.(2011-2010 → /1432-1431) 4+3 (<http://www.qsm.ac.il/ArbLanguage/docs/majalla/3+4/eng=2=kalid.pdf> Erişim Tarihi: 08/10/2018)

¹¹ Maimun Aqsha Lubis, Melor Md Yunus vd. *The Perception and Method in Teaching and Learning Islamic Education*, International Journal Of Education And Information Technologies, Issue 1, Volume 5, 2011, 69-78

¹² Ayrıntılı bilgi için (<http://dogm.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01/11/2018)adresinde bulunan din eğitimi ile ilgili öğretim programlarını inceleyiniz.

¹³ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/302484>, Erişim Tarihi: 31/10/2018

¹⁴ Duverger, Maurice, *Sosyal Bilimlere Giriş*, İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2008, s.264

¹⁵ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=M%C3%9CZAKERE Erişim Tarihi: 19/10/2018.

¹⁶ Kamu Yönetimi alanında Murat Yusuf Uçan’ın ‘*Müzakere Yönetimi Ve Bir Model Denemesi*’ adlı doktora çalışması bu kavramın disiplinlerarası bir yeri olduğunu gösterdiğinin örneğidir.

temel nokta iletişimin sağlanması ve karşılıklı anlayışla sorun çözmedir. Medreselerde bu yöntem şu şekilde kullanılır: Öğrenci o günkü dersini aldıktan sonra bir arkadaşını karşısına alarak o konu ya da metni tekrar eder ve bu tekrarlarında eksik olan yerler, arkadaşı tarafından düzeltilir (K.1, K.9, K.11). Kısaca medresede müzakere; ‘Medresede okutulan bir dersin gün içinde öğrenciler tarafından sesli olarak çalışılması ya da karşılıklı olarak tekrar edilmesi faaliyetidir.¹⁷ ‘Belirli bir seviyeye gelen her öğrenci kendisinden daha alt seviyede olan arkadaşıyla dersini müzakere eder.¹⁸ Müzakere kavramının sadece medreselerde değil sahabeler zamanında da kullanıldığı bilinmektedir. Örneğin ‘sahâbîlerin dilinde müzâkere olarak ifade edilen faaliyet, hadislerin öğrenilmesi, ezberlenmesi, muhafazası ve nakledilmesinde öne çıkan en önemli uygulamalardan biridir’.¹⁹

2- Akran Öğretimi Yöntemi: Eğitim bilimleri sözlüğüne göre akran öğretimi (peer teaching), aday öğretmenlerin ders veya öğretim stratejilerini diğer aday öğretmenlerle paylaşması ve pratik yapması esasına dayanan bir metod olarak geçmektedir.²⁰ Ancak bu kavrama yakın birkaç kavram daha vardır. Bunlardan biri de akran öğrenmedir (peer learning). Akran öğretimi çocuğun akranları arasındaki olumlu sosyal etkileşimi arttırmak için sıklıkla kullanılan yöntemlerdendir.²¹ Akran öğretiminde hem öğreten hem de öğrenen fayda görmektedir. ‘Bu yöntem, hem öğretenin hem öğrenenin, kendi çabalarının sonucunda ortaya çıkan başarıları ile akranların kendine daha çok güvenen ve başarabileceklerine inanan bireyler olmalarını sağlamaktadır.’²² Topping (1996), akran eğitimini “Benzer sosyal grup içinde olan, profesyonel olarak öğretmen olmayan bireylerin birbirlerine öğrenmek ve öğretmek için yardımcı olmaları” olarak tanımlamıştır.²³ Kavramların tanımlarından da anlaşılacağı üzere akran öğretimi veya akran öğrenmenin temelinde arkadaşların birbirine yardım etmesi, öğrencilerin birbirini desteklemesi ve “öğretirken öğrenme” durumundan faydalanması vardır. Öğretirken öğrenmenin, öğrendiklerini pekiştirmeye ve daha üst düzeyde bir öğrenmeye yardımcı olduğu söylenebilir.

Bazı çalışmalarda akran öğretiminin 1997’de yeni bir yöntem olarak geliştirildiği söylenebilir de²⁴ bu yöntemin çok eski zamanlardan beri kullanıldığı bilinmektedir. Bu öğretim yolu, en açık şekilde medreselerde uygulanmıştır ve günümüzde de hala uygulanmaktadır. Genel olarak şu şekilde uygulanır: Öğrenciler o günkü dersini aldıktan sonra arkadaşları ile beraber çalışırlar. Daha sonra öğrenmede sorun yaşayan öğrenciler başarılı öğrencilerden yardım alırlar. Başarılı öğrenciler, öğrenme güçlüğü yaşayan ya da yeterince öğrenmemiş olan öğrencilere, çeşitli alıştırmalar ve tekrarlar yaptırırlar. (K.4, K.7) Bu işlem öğrenme gerçekleşinceye kadar devam eder. ‘Birlikte çalışmanın özgün formlarından birini burada görmek mümkündür. Modern eğitimin “tutor” ve “mentorluk” olarak tartıştığı “akran eğitimi” geleneksel bir şekilde ve son derece verimli bir halde, Şark medreselerinde yüzyıllardan beri devam ettirilmektedir.²⁵

Akran öğretiminin farklı formları olabilir. Eğitim literatüründe bu öğretime benzer bir sistem daha vardır. Lancaster sistemi olarak adlandırılan bu öğretim sistemi 18. asırda kullanılmıştır.

¹⁷ Pilatin, Übeydullah, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Geleneksel Eğitim Kurumları (Medreseler) Üzerine Bir Araştırma (Batman Diyarbakır Ve Siirt Örneği)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı, Elazığ, 2011:9

¹⁸ Yusuf Batar, *Şeyh Müşerref’in Hayatı Eserleri Ve Eğitim-Öğretimle İlgili Görüşleri*, Muş Üniversitesi, Medrese Geleneği Ve Modernleşme Sürecinde Medreseler Sempozyumu, M.Ş. Ü. Yayınları, Muş, 2013, C.2, s. 781

¹⁹ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/298805> Erişim Tarihi: 19/10/2018.

²⁰ John W. Collins ve Nancy Patricia O'Brien, a.g.e., p.261

²¹ Güven, Yıldız ve Aydın, Aydan, *Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Akran Öğretimine İlişkin İlköğretim Öğretmenlerinin Görüşleri*, Sosyal Bilimler Dergisi 2007/1, 415-432.

²² Thurston Ve Diğerleri, Aktaran: Emel Güvey Aktay Ve Mehmet Gültekin, *Akran İşbirliği ve İlk Okuma Yazma Öğretimi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2015 Cilt 17 Sayı 1 (291-309)

²³ (Topping, 1996) Aktr. Vesile Ünver Ve Nalân Akbayrak, *Hemşirelik Eğitiminde Akran Eğitim Modeli*, DEUHYO ED 2013, 6(4), 214-217

²⁴ Şimşek, Önder ve Yeşiloğlu, Özgür, *Akran Öğretimi Yönteminin Elektrik Kavramlarının Öğrenimi Ve Bilimsel Sürec Becerilerinin Kazanımı Üzerine Etkisi*, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2014 Cilt: IX, Sayı: II, 72-94.

²⁵ Pilatin, a.g.e., s.118

‘Lancaster öğretim metodu 1800-1840 yılları arası İngiltere’de, 1810-1840 arasında da ABD’de benimsenmiş ve geniş kullanım alanına sahip olmuş bir geçiş dönemi öğretim sistemidir’.²⁶ Bu yöntem, İngilizce’de monitorial system/mutual system, cross age teaching, peer teacing ve peer group teaching olarak da adlandırılmaktadır. Asırlar boyunca kullanılan bu yöntem Dr. Andrew Bell (1753-1832) ve Joseph Lancaster (1778-1833) tarafından şekillendirilerek dünyaya yayılmıştır. Bu yönteme göre yetenekli ve başarılı öğrenciler daha küçük yaşta olan ve kendilerinden daha alt seviye ve sınıfta okuyan öğrencilere eğitim alanında destek vererek, onların akademik becerilerini arttırlar. Bu sistemin benzeri olan bir sistem, uzun yıllar medreselerde de kullanılmıştır. Üst seviyede olan medrese öğrencileri müderristen ders aldıktan sonra, kendilerinden daha alt seviyede olan öğrencilere ders vermektedirler ve onların nitelikli bir eğitim almalarına yardımcı olmaktadırlar (K.10, K.14, K.2).

3-Ezber Yöntemi: Klasik bir öğrenme yöntemi olarak bilinmektedir. Ezbere öğrenme ya da ezberleyerek öğrenme sözlükte bilgileri akılda tutma anlamına gelmektedir ki bu faaliyette öğrenme derin ve anlamlı gerçekleşmez ama sözkonusu bilgi tekrarlarla hatırlanabilecek duruma gelir. Klasik eğitimde bir şeyi ezbere okuma o bilginin öğrenildiğinin bir göstergesiydi. Medreselerde özellikle arapça dilinin öğretilmesi için kullanılan gramer kitapları genelde gramer kalıpları ve çeşitli gramer kurallarının ezberlenmesi ile gerçekleşir. Yine Kuran-ı Kerim’in ve hadislerin ezberlenme yöntemi ile öğrenildiği bilinmektedir. (K.3, K.11, K.1, K.9) ‘Medreselerde dil öğretiminde, öğretim usulü olarak tündengelim metodu yerine cüz metodu, ezberleme metodu ve kolaydan başlayıp zora doğru giden metotlar uygulanmıştır.’²⁷ Bu yöntem çok eski zamanlardan beri kullanılmasına rağmen hala önemini koruyan bir yöntem olarak bilinmektedir. Özellikle yabancı dil eğitiminde kelime ezberleme biçiminde bugün de sıklıkla kullanılmaktadır. Kelime ezberleme yöntemleri arasında bilgisayarlardan da destek alınmaktadır. Bu duruma web-tabanlı kelime öğretim modeli örnek olarak gösterilebilir.²⁸

4-Mütalaa Yöntemi: Bir öğrenme ve öğrendiklerini pekiştirme yöntemi olarak değerlendirilebilir. Bu yöntem, öğrenci müderristen ders aldıktan sonra kendi başına yaptığı çalışmaları ve faaliyetleri kapsar. Öğrenci genelde aldığı dersin mantığını çözmeye çalışır. Öğrenci verilen dersi tekrar ederek, üzerinde düşünerek pekiştirir. Mütalaa durumunda olan öğrenci o günün dersi ile ilgili imkânlarla göre araştırma yapabilir ve diğer kitaplarda mevcut olan aynı konuyu inceleyerek karşılaştırabilir. Ayrıca mütalaa yönteminde öğrenci öğrendiklerini destekleyen konu ve kitapları da okur. Mütalaa her öğrenci için aynı etkinlikleri yapmak değildir. Her öğrenci kendi öğrenme stiline göre tek başına çalışmalarını düzenler ve öğrenme düzeyini arttırmaya gayret eder.

Sonuç

Medreselerin eğitim öğretim metodu ile ilgili olarak genelde ezber metodunun kullanıldığı ve öğretimin sistemsiz olduğu ile ilgili birçok yayın ve düşüncenin olduğu bilinmektedir. Ancak medreselerde okuyan ve ders veren kişilerden elde edilen veriler incelendiğinde medreselerde birçok öğrenme ve öğretme yönteminin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Medreselerde günümüzün gelişmiş eğitim sistemlerinde uygulanmakta olan birçok öğrenme ve öğretme yönteminin uygulandığı görülmektedir.

²⁶ Aksu, Ayşe, *İngiltere – Amerika – Osmanlı Hattında Lancaster Öğretim Sistemi*, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, No. 16, 29-67, Aralık 2008

²⁷ İbrahim Usta, *Medreseler ve İlahiyat Fakültelerindeki Arapça Öğretiminin Temel Dinamikler Bağlamında Değerlendirilmesi*, Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, s.509

²⁸ Meltem Baturay, Soner Yıldırım, Ayşegül Daloğlu, *Web-Tabanlı İngilizce Kelime Öğretimi ve Tekrar Modeli*, Politeknik Dergisi, Cilt 10, Sayı 3, 2007

Müzakere yönteminin öğrencileri işbirliğine yönelttiği ve bu etkileşim sayesinde öğrenci öğrenmelerinin kalıcılığını desteklediği söylenebilir. Medrese öğretiminde en çok dikkati çeken yöntemlerden biri de akran öğretimi yöntemidir. Bu yöntemin Amerika ve İngiltere’de de bir zamanlar uygulandığı bilinmektedir.

Bu çalışmada tespit edilen bazı yöntemler (örneğin akran öğretimi) formal eğitimde de kullanılmaktadır. Öğitmenlerin yetersizliğinden kaynaklanan bir yöntem olarak bilirse de bu yöntemin hem öğrenene hem de öğretene katkı sağladığı değerlendirilmektedir. Medreselerin en fazla eleştirilen öğretim yöntemi ezberdir. Ancak bu yöntemin tüm medrese öğretiminde gerçekleştiği bir yanılgıdır. Ayet ve hadislerin ezber yöntemi ile hafızada tutulduğu ve bazı gramer kitaplarındaki kalıpların ezberlendiği söylenebilir. Bu durum formal eğitim sisteminde de gözlenmektedir. Örneğin fen bilimlerindeki bazı formül ve işlemler, gramer kuralları ve edebi eserler ezber yöntemi ile öğrenilmektedir. Dolayısıyla medreselerde ezberin genel ve baskın bir yöntem olmadığı aksine formal eğitimdekine benzer olarak edinilen bilginin doğası gereği ezberin gerekli olduğu hallerde kullanıldığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

PİLATİN, Übeydullah (2011), *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Geleneksel Eğitim Kurumları (Medreseler) Üzerine Bir Araştırma (Batman, Diyarbakır ve Siirt Örneği)*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı

Yüksel, Mehmet (2008), *Öğretim Yöntem-Tekniklerinin Kullanımına Etki Eden Faktörler*, e-Journal of New World Sciences Academy 2008, Volume: 3, Number: 3 Article Number: C0067

Bilge, Mustafa (1984), *İlk Osmanlı Medreseleri*, İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları

Akgündüz, Hasan (1997), *Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi*, İstanbul: Ulusal yayınları

Usta, İbrahim (2013) *Medreseler ve İlahiyat Fakültelerindeki Arapça Öğretiminin Temel Dinamikler Bağlamında Değerlendirilmesi*, Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu, Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları

Batar, Yusuf (2013) *Şeyh Müşerref’in Hayatı Eserleri Ve Eğitim-Öğretimle İlgili Görüşleri*, Muş Üniversitesi, Medrese Geleneği Ve Modernleşme Sürecinde Medreseler Sempozyumu, Muş: M.Ş. Ü. Yayınları, C.2, s. 781

Karal, Enver Ziya (1995), *Osmanlı Tarihi, Nizam-ı Cedit ve Tanzimat Devirleri*, Ankara: TTK Yayınları

Duverger, Maurice (2008), *Sosyal Bilimlere Giriş*, İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2008, s.264

Collins, John W. û O’Brien, Nancy Patricia (2011), *The Greenwood Dictionary of Education*, California: An Imprint of ABC-CLIO, LLC

Güven Yıldız ve Aydın, Aydan (2007) *Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Akran Öğretimine İlişkin İlköğretim Öğretmenlerinin Görüşleri*, Sosyal Bilimler Dergisi, 415-432.

Thurston ve Diğerleri, Aktaran: Emel Güvey Aktay Ve Mehmet Gültekin, *Akran İşbirliği ve İlk Okuma Yazma Öğretimi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2015 Cilt 17 Sayı 1 (291-309

(Topping, 1996) Aktr. Vesile ÜNVER ve Nalân AKBAYRAK, *Hemşirelik Eğitiminde Akran Eğitim Modeli*, DEUHYO ED 2013, 6(4), 214-217

Aksu, Ayşe (2008) *İngiltere – Amerika – Osmanlı Hattında Lancaster Öğretim Sistemi*, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, No. 16, 29-67

Davut OKÇU-Übeydullah PİLATİN

Ishomuddin ve Scanif Bin Mokhtar (2017), *Teaching-Learning Model Of Islamic Education At Madrasah Based On Mosque In Singapore*, International Journal of Asian Social Science, 7(3): 218-225

Al-Khalediy, Khaled (2010), *Education and Methods of Teaching in Islam in the Era of Az-Zarnooji*, 60-23.(2011-2010 /1432-1431) 4+3

(<http://www.qsm.ac.il/ArbLanguage/docs/majalla/3+4/eng=2=kamid.pdf> Erişim Tarihi: 08/10/2018)

Aqsha Lubis, Maimun, Md Yunus, Melor vd. (2011), *The Perception and Method in Teaching and Learning Islamic Education*, International Journal Of Education And Information Technologies, Issue 1, Volume 5, 69-78

https://www.muslimlibrary.com/dl/books/English_Importance_of_ethics_and_values_in_Islamic_civilization.pdf (Erişim: 01.06.2018; Saat 19:14)

<http://howtobeahappymuslim.com/wp-content/uploads/2016/09/The-Basic-Values-of-Islam.pdf>
(Erişim: 29.05.2018; Saat 15:33)

http://www.unesco.org/education/pdf/55_16.pdf (Erişim: 22.05.2018; Saat 13:52)

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2597_0.html?ref=Sawos.Org (Erişim: 28.05.2018; Saat 10:25)

<http://www.edb.gov.hk/en/curriculum-development/resource-support/textbook-info/writing/writing.html> (Erişim: 23.05.2018; Saat 11:13)

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/298805> Erişim Tarihi:19/10/2018

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf Erişim Tarihi:
08/10/2018

<http://dogm.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01/11/2018

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/302484>, Erişim Tarihi: 31/10/2018